

Rettigheder

Overvej inden læsning

- Hvilke rettigheder har børn og unge?
- Hvorfor kan det være det vigtigt at arbejde med børns og unges rettigheder i ind- og udland?
- Hvilke børn i skolen er særligt udfordret fordi de er "anderledes"?

Intro

Børn, der kender deres rettigheder, har viden om, hvornår rettighederne ikke bliver respekteret. De har således bedre forudsætninger for at sætte egne grænser og søge hjælp, hvis grænserne overskrides. Børn, der kender egne rettigheder, kender også andres. Derfor udviser de i højere grad respekt for andres ret til trivsel og kender grænserne for egen og andres frihed.

Inden for kompetenceområdet Sundhed og trivsel skal eleverne lære om deres rettigheder og ansvar i forhold til individ, fællesskab og demokrati. At have rettigheder er en anerkendelse fra samfundet om, at man er medborger, og at man er betydningsfuld. Det er en vigtig grundværdi i det danske samfund og en væsentlig betingelse for, at børn uddannes til at blive aktive medborgere i et demokratisk samfund.

Børns rettigheder

Børn har altid ret til at blive hørt og inddraget i forhold, der vedrører dem selv, deres tryghed og trivsel. I skolen skal de derfor også lære om deres rettigheder jvf Børnekonventionen¹. En del af de rettigheder, der er med her, er gentagelser af helt basale rettigheder i FN's Verdenserklæring om menneskerettighederne, for børn har de samme rettigheder som alle andre. Men derudover har børn også særlige rettigheder, fordi de er børn og har brug for særlig beskyttelse.

Børnekonventionen kan deles ind i tre former for rettigheder:

Børns ret til overlevelse og udvikling: Retten til det mest grundlæggende, som mad, søvn, et sted at bo, lægehjælp, skolegang, omsorg og tryghed.

Børns ret til beskyttelse: Retten til at blive beskyttet mod at vold, misbrug, udnyttelse og krig (herunder retten til at bestemme over sin egen krop), ret til beskyttelse mod diskrimination og ret til privatliv (også digitalt).

Børns ret til medbestemmelse: Retten til selv at være med til at bestemme over det, der angår en selv, til at sige sin mening og til at være med i foreninger.

Seksuelle rettigheder

¹ https://amnesty.dk/vaer-med/undervisning/find-undervisningsmaterialer/boernekonventionen-for-boern/?gclid=Cj0KCQjwjIKYBhC6ARIsAGEds-JpANdDr4Q5fhIcfT6iUGdrgv6S9nWAvAKPhft4DzBApdGg_R3tkS8aAvO_EALw_wcB

Som en del af kompetenceområdet *Køn, krop og seksualitet* skal eleverne lære om seksuelle rettigheder² og særligt i udskolingen skal undervisningen have udsyn til børn og unges forhold i andre dele af verden, hvor disse rettigheder ikke overholdes. De 10 seksuelle rettigheder³ bygger på FN's Menneskerettighedserklæring fra 1948 samt en række konventioner, herunder Børnekonventionen, som beskytter børn og unge mod overgreb fra staten og voksne.

- 1. Alle unge har ret til ikke at blive diskrimineret på grund af køn og seksualitet** – fx at du har ret til ikke at blive fravalgt til en jobsamtale, smidt ud af en sportsklub eller chikaneret på gaden på grund af din hudfarve, køn, seksualitet, udseende og funktionsevne
- 2. Alle unge har ret til medbestemmelse og aktiv deltagelse i samfundet** – fx at du har ret til at være med i elevrådet på din skole, hvor du kan være med til at bestemme hvilke emner I skal undervises i på skolen, eller hvilken mad der sælges i kantinen.
- 3. Alle unge har ret til at bestemme over deres egen krop** – fx at du ikke må udsættes for vold og seksuelle overgreb fra andre unge eller voksne.
- 4. Alle unge har ret til privatliv** – fx at du har ret til at være på dit værelse uden at forældre kommer ind, at dine forældre ikke tjekker din mobiltelefon uden du har givet dem lov, at du kan have sex med den eller de personer, som du har lyst til, uanset køn, etnicitet etc., og at billeder er private (læs mere om nøgenbilleder og billeddeling uden samtykke).
- 5. Alle unge har ret til at bestemme over deres køn og seksualitet** – fx at du selv må bestemme hvad det betyder for dig at være ”pige”, ”dreng”, ”non-binær”, eller noget helt andet. Du må selv bestemme, om du vil gå i kjole som dreng, eller om du vil have kort eller langt hår.
- 6. Alle unge har ret til at udtrykke sig om køn og seksualitet** – fx at du gerne må tale frit om dit køn og din seksualitet med dine venner, forældre, lærere eller på sociale medier. Du har lov til at tale om dit køn og seksualitet, uden at andre håner dig for det.
- 7. Alle unge har ret til sundhedstilbud, der fremmer deres seksuelle sundhed og trivsel** - fx at du har ret til at have adgang til prævention (dvs. beskyttelse mod sexsygdomme og graviditet).
- 8. Alle unge har ret til viden, undervisning og rådgivning om krop, seksualitet og seksuel sundhed** - fx at du har ret til at modtage seksualundervisning.
- 9. Alle unge har ret til selv at vælge, om de vil giftes, og om de vil have børn – og i så fald hvornår** – fx at du har ret til at få en abort, hvis du bliver gravid og ikke ønsker at få børn lige nu.
- 10. Alle unge har ret til, at staten bakker op om, at unge får opfyldt deres seksuelle rettigheder.** – fx at staten har love mod krænkelse af rettigheder, såsom at det er ulovligt at tvinge nogen til at blive gift.

² <https://www.sexlinien.dk/emneside-rettigheder-og-overgreb/rettigheder>

³ <https://www.ippf.org/resource/sexual-rights-ippf-declaration>

Mangfoldighed er retten til at være den, man er

Mangfoldighed er et centralt begreb i kompetenceområdet *Køn, krop og seksualitet*. Det forstås i denne sammenhæng som de synlige og usynlige forskelle, der er mellem mennesker. Mangfoldighed er det modsatte af ensartethed, og et mangfoldigt samfund er præget af menneskers forskelligheder i forhold til fx køn, alder, udseende, etnicitet, kultur, religion, social baggrund m.v. I det lys ses forskelligheder ikke som et problem eller en svaghed, men derimod som en positiv værdi, en ressource og en styrke. Når der tales om mangfoldighed i relation til køn, krop og seksualitet, menes der de forskelligheder mellem mennesker, som fx karakteriserer deres måder at være køn på, deres måder at se ud på og opfatte deres krop på, samt deres forskellige måder at opfatte og udtrykke seksualitet på.

Fokus på mangfoldighed er væsentligt i arbejdet med Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (og i skolens virksomhed generelt). Elevernes læring om mangfoldighed er en vigtig forudsætning for at skabe inklusion i forhold til de børn, der på forskellig vis adskiller sig fra flertallet, fx i forhold til deres udseende, deres måde at være dreng eller pige på, deres seksualitet eller familiebaggrund. Anerkendelse af alles ret til at være, som de er i skolens fællesskaber, er et væsentligt bidrag til at øge trivslen i skolen. I en større sammenhæng bidrager dette desuden til et samfund baseret på demokrati og rettigheder, hvor alle bl.a. har ret til lighed og til frihed for alle former for diskrimination. Det betyder, at man ikke må lave en usaglig forskelsbehandling, som afstedkommer, at nogen får en dårligere behandling end andre.

Skolens arbejde med rettigheder

Nogle skoler er rettighedsskoler for Unicef. Det betyder, at de gør særligt meget ud af at undervise i rettigheder. Red Barnet afholder en årlig Børnerettighedsdag i november hvert år, Børns Vilkår tilbyder workshops, Amnesty International har baggrundsviden og materialer - se litteraturlisten nedenfor.

Spørgsmål til refleksion

- Hvordan kan du koble arbejdet med Børnekonventionen til de 10 seksuelle rettigheder?
- Hvordan viser mangfoldighed sig i de klasser, hvor du underviser?
- Hvordan kan du og dine kolleger undervise i og med mangfoldighed?

Til videre læsning

Læs meget mere om seksuelle rettigheder på Sexlinien:

<https://www.sexlinien.dk/emneside-rettigheder-og-overgreb/rettigheder>

<https://www.ippf.org/resource/sexual-rights-ippf-declaration>

Om diskrimination:

<https://menneskeret.dk/viden/laeringsportalen/faq/diskrimination>

Om Unicef rettighedsskoler:

<https://www.unicef.dk/boern-skole/rettighedsskoler/>

Red Barnets rettighedsdag og materialer:

<https://redbarnet.dk/skole/events/boernerettighedsdag/>

Børns Vilkår tilbyder workshops om rettigheder på skoler: https://bornsvilkar.dk/oplaeg/vores-rettigheder/?gclid=Cj0KCQjwjIKYBhC6ARIsAGEds-J2DWhF5qW58HcmgmaTV_egY-ymZQrhkWwSOjQ56wJZlqduHf0QFIsaAtK9EALw_wcB